

Paling uit de grote rivieren is vergiftigd

Tekst: Rob Buiten

Illustraties: Michel Dekker,

Jan Kamman en

Sportvisserij Nederland

Opnieuw blijkt paling uit de grote rivieren veel te vuil voor consumptie. Toch laat het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit het initiatief aan de individuele vissers om de verontreinigde aal uit de handel te houden.

Wilde paling uit de grote rivieren bevat zo veel dioxine en aanverwante stoffen, dat deze vis niet gegeten zou moeten worden. Dat stelde de Voedsel en Warenautoriteit, VWA, medio maart dit jaar. De waarschuwing van de VWA volgt op een steekproef van de instituten RIKILT en IMARES (Wageningen UR). In totaal onderzochten zij 62 palingen van 22

verschillende locaties. Daarvan overschreden maar liefst drie van de vier palingen de Europese normen voor dioxines en dioxineachtige stoffen. In veel gevallen ging het zelfs om een 'substantiële overschrijding van de norm', zo schrijven de onderzoekers.

Het begint al bij de grens

De overschrijding van de norm begint meteen al bij de grens en ook

al bij de kleinere exemplaren. Zelfs palingen van minder dan 30 centimeter lengte die bij Lobith werden gevangen bevatten al 18 picogram 'TEQ' per gram product, ofwel: het equivalent van 18 milligram pure dioxine en verwante stoffen per ton. Sinds eind 2006 mag er volgens de Europese normen hooguit 12 pg TEQ in een gram visproduct zitten. De hoogste waarden wer-

De aal is als bodemvis extra kwetsbaar voor dioxines.

den gemeten in palingen van meer dan 40 centimeter lengte uit onder meer het Maas-Waal kanaal bij Malden (73,4 pg), de Dordtse Biesbosch (74,4 pg) en de Amer (74,5 pg). Voor de regio Biesbosch raadt de VWA het consumeren van wild gevangen paling onomwonden af. Voor de paling uit de grote rivieren is de voedselwaakhond iets voorzichtiger, 'maar daarvoor zou eigenlijk hetzelfde moeten gelden', aldus de VWA.

Uiterst giftige verbindingen

Dioxines en aanverwante stoffen staan bekend als een van de meest giftige klassen van chemicaliën die we kennen. Deze komen met name vrij bij de verbranding van vuil in afvalverbrandingsinstallaties. De stoffen breken niet of op zijn best uiterst langzaam af in het milieu. In dier en mens worden ze in het vetweefsel opgeslagen. Vette vis zoals paling is daardoor bijzonder gevoelig voor dioxinevervuiling. Vooral uit proefdieronderzoek is bekend dat dioxines en ook de ver-

wante PCB's schadelijke effecten op het afweersysteem kunnen hebben. Daarnaast tasten ze de voortplanting en de hersenfunctie aan. In hogere concentraties kunnen ze ook levertumoren veroorzaken. In een langlopend onderzoek van het Academisch Medisch Centrum in Amsterdam, na het dioxineschandaal in de Zaanstreek 1989, is ook aangetoond dat kinderen die blootstaan aan hogere concentraties dioxine een slechtere afweerfunc-

tie hebben en trager ontwikkelende hersenen.

Ondanks al deze alarmerende informatie zijn de bevindingen van de VWA nog geen reden geweest voor groot alarm. Waar het dioxine schandaal in de kippensector in 1999 nog reden was voor Europese paniek lijkt nu de nuance te overheersen. De VWA

benadrukt in haar persbericht dat het slechts om een fractie van de consumptie-alen gaat. Het grootste deel van de paling die in ons land over de toonbank gaat is afkomstig uit kweek. Van de resterende 2200 ton aan wildvang komt ongeveer de helft uit schone Ierse wateren. En van de Nederlandse wildvang komt 'maar' 150 ton uit de grote rivieren. Al met al gaat het om 2% van de in Nederland geconsumeerde paling. Daarnaast gaat het ook

om een onbekende fractie van de naar Duitsland geëxporteerde aal. Maar dit betreft waarschijnlijk wel de vuilste van de vervuilde alen. Want van de in de rivieren gevangen alen worden met name de dikste exemplaren geëxporteerd. En die vetste dieren zijn ook de meest vervuilde, zo blijkt uit het rapport van de VWA.

Dioxines staan bekend als de meest giftige chemicaliën

De wildvang van aal heeft een dieptepunt bereikt.

De vetste dieren zijn de meest vervuilde.

In de brieven die de VWA bij het rapport heeft gestuurd aan de ministers Verburg en Klink van respectievelijk Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en van Volksgezondheid, stelt inspecteur Kleinmeulman dat het risico voor de bevolking als geheel nagenoeg nihil is. Maar zelfs één portie paling van 150 gram per maand uit de regio Biesbosch kan na enkele maanden al leiden tot 'een zodanige lichaamsbelasting, dat nadelige effecten op de gezondheid niet kunnen worden uitgesloten.' Anders gezegd: het risico voor palingliefhebbers is landelijk gezien weliswaar erg klein. Maar dat risico wordt niet 'verdund' over de hele bevolking. Wie regelmatig paling eet uit de risicogebieden, die krijgt het ook meteen goed voor de kiezen. De VWA schrijft dan ook dat er in de 'risicocommunicatie een accent moet komen te liggen op sportvissers en liefhebbers van wilde paling.'

Oud nieuws

De berichten over de vuile paling zijn niet nieuw. Al vanaf het jaar 2000 wordt gewaarschuwd dat paling uit de Nederlandse binnenwateren vaak verhoogde gehalten aan dioxines en vooral dioxineachtige PCB's bevat. Uit de te hoge gehalten in jonge palingen aan de grens mag blijken dat Nederland niet de bron van alle vervuiling is, laat staan dat de vissers part noch deel hebben aan dit probleem. Maar, zo benadrukt de woordvoerder van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit: "de verantwoordelijkheid voor een goede voedselkwaliteit ligt nu eenmaal bij de producent. Het is dus aan de vissers om te zorgen dat de vervuilde aal niet in de schappen komt. De VWA zal hier

de komende tijd ook op controleren. Vissers die in overtreding zijn, krijgen in eerste instantie een boete. Bij herhaalde overtreding kunnen die boetes vervolgens stevig oplopen." Maar, zo besluit de VWA de brief aan de ministers, 'handhaven aan de bron is het meest zuiver en effectief.' Als zou blijken dat de vervuilde alen hun weg blijven vinden naar de consumenten, 'dan zullen de mogelijkheden van een vangstbeperking serieus moeten worden onderzocht'. De Combinatie van Beroepsvissers heeft inmiddels al aangegeven zelfs dit uiterst genuanceerde en bescheiden 'dioxinealarm' van de VWA zwaar overdreven te vinden. "Door te insinueren dat wildvang niet deugt en kweekpaling wel, wordt de complete binnenvisserij in de hoek gezet", stelt de koepelorganisatie. Zonder dat de VWA of de beroepsvissers zelf daar ook onderzoek naar hebben laten doen, durft de koepel te stellen dat bijvoorbeeld Friese wilde paling probleemloos te consumeren zou moeten zijn.

Sportvisserij Nederland heeft echter haar leden geadviseerd geen aal uit de rivieren meer te consumeren, dit vanwege het feit dat er in het rivierengebied door duizenden sportvissers op aal wordt gevist en deze aal meestal ook voor consumptie wordt meegenomen. Sportvisserij Nederland adviseert sportvissers bovendien om uit voorzorg ook geen zelf gevangen paling uit andere wateren te eten, zolang niet bekend is of deze voldoen aan de dioxinenorm.

Dioxine-archief

Het bureau Risicobeoordeling van de VWA heeft overigens alleen onderzoek laten doen naar de paling, en

geen gezondheidsonderzoek bij de consumenten laten uitvoeren. Toch is het niet denkbeeldig dat in het vetweefsel van de echte palingliefhebbers een waar 'archief' te vinden is van de dioxinebelasting uit het verleden. De vervuiling aan de bron neemt weliswaar af. De rookgassen van Europese vuilverbrandingsinstallaties worden steeds beter gezuiverd en ook de productie van dioxines en PCB's uit andere bronnen neemt af. Maar zoals gezegd hopen deze stoffen op, zowel in het milieu als in het vet van dier en consument. De wildvang van paling mag dan inmiddels een dieptepunt hebben bereikt, in voorbije jaren was de consumptie van rivierpaling zeker meer dan 2% van het totaal. Dat verleden, met meer en mogelijk viezere paling, zou wel eens terug te vinden kunnen zijn in het vetweefsel van de echte liefhebber. **V**

Over de auteur

Rob Buiten is freelance wetenschapsjournalist, gespecialiseerd in de 'levende bèta - wetenschappen'. Werk van hem is te vinden in diverse landelijke kranten en opiniebladen.

